

VLADIMIR ANIĆ

IZ JEZIČNIH NAPOREDNOSTI

Zanimajući se za proučavanje jezika u kontaktu, u čemu mnogo dugujemo prof. Filipoviću, naišli smo na neke pojedinosti koje nam se pokazuju u obrnutoj slici, kao u zrcalu: kad se kontakt ne ostvaruje. Pod time mislimo da se u općeknjiževnom smislu ne konsolidiraju jedinice simetričnih struktura s jedinicama u engleskom i talijanskom.

Radi se o strukturnim simetrijama nekih jedinica hrvatskoga ili srpskoga jezika i engleskog i talijanskog, ali u dobro poznatim različitim sociološkim i kulturnim vezama, koje utječu na položaj u hrvatskom. Dok se prinos engleskog oduvijek ostvarivao u nadgradnji (ostalo je dijalektologija), u prvom redu u terminologijama, naše veze s talijanskim počivaju na izravnom miješanju originalnih govornika na zajedničkim terenima, međusobnim asimiliranjima, kulturnom prožimanju, rvanju jezika oko mjesta u javnom životu i širokim diglosijama.

Engleske jedinice *all the same* i *I am not much of ~* odgovaraju našim *sve isto* i *ja nisam mnogo od ~*. Jedna je dio predikata, a druga frazem s kvalitativnim genitivom. Odgovaraju im u talijanskom *tutto stesso* i *io non sono molto de ~*. Radi se strukturnim simetrijama, bez obzira na značenje (mogući prijevod kao »pa ipak« i sl.).

U hrvatskom *sve isto* (dio predikata) popriložuje se u ortoepsko-ortografskoj formi u *svèisto*. Položaj toga priloga, ma kako čvrsto stajao u dalmatinskom regionalnom govoru, nije »solidan« u književnom jeziku u tom smislu što se slabo potvrđuje (ne navodi ga Rječnik MH i MS). Povoljnija slika u rječnicima ne mijenja stanje. Prilog *sveisto* svoj položaj u gramatikama i rječnicima duguje položaju u predlošku klasičnih uzornih tekstova. Realna (šira) govorna osnovica, učestalost i simetrična struktura s talijanskim ne mogu taj prilog konstituirati u književnom jeziku drugačije nego kao regionalnu pojedinost.

Kvalitativni genitiv *biti/ne biti od ~* u prijedložno-padežnoj konstrukciji s upravnim pomoćnim gl. *biti* može se kvantificirati prilogom *mного*. Genitiv se može parafrazirati pridjevom, ako ga ima: *ja sam/nisam (mного) od posla* → *poslovan*. Konstrukcija je neosivna o licu i gramatičkom broju, ali uobičajenost, važna za stil, ovisi o tome koliko je očekivan pojam u genitivu. Primjer *ja sam/nisam (mного) od voska*, što bi značilo »više volim stearin nego vosak« ne može se razumjeti kao pseudorečenica (npr. u gramatičkom primjeru) bez teksta, nego kao

rečenica u tekstu. Značenje se ne sinonimizira prema tome jednakim gramatičkim ili rečeničnim sredstvima: a) *ja sam/nisam mnogo poslovan*, b) *ja sam/nisam mnogo za posao*, c) *ja volim/ne volim mnogo (jako) posao*. U drugom slučaju a) ne dolazi u obzir **ja sam/nisam mnogo voštan* (značenje je »zauzeto«), ali pod spomenutim uvjetom b) i c) dolaze u obzir.

Težnja da se izbjegne tzv. doslovan prijevod upravljat će se prema raznim rješenjima posljednje mogućnosti (*ne volim, nisam zagrijan za ~*).

I jedna i druga pojedinost, i prilog i genitiv, čvrste su regionalne činjenice jezika. U smislu tzv. funkcionalnih stilova obje bi se mogle uzeti kao pojedinosti razgovornog »stila« (sloja) jezika.

Fizički kontakt i miješanje hrvatskoga ili srpskoga i talijanskoga jezika ne mijenjaju položaj tih jedinica u našem jeziku u općejezičnom (vertikalnom) smislu riječi, niti mijenjaju njihov položaj u odnosu na engleski.

Na njihov položaj ne utječe ni strukturna simetrija u tri jezika ni dva tipa kontakta.

S u m m a r y

SOME LINGUISTIC PARALLELISMS

In this article the adverb *sveisto* and the phrase *nisam mnogo od ~* are considered as regional and colloquial terms which have symmetrical structures in English and Italian.